

Úřad pro ochranu osobních údajů

Pplk. Sochora 27, 170 00 Praha 7, Tel.: 234 665 111, Fax: 234 665 444; e-mail: posta@uouu.cz

STANOVISKO č. 2/2007

září 2007

Zdravotnická dokumentace a ochrana osobních údajů z pohledu nové úpravy

Základní právní úpravu vedení zdravotnické dokumentace a poskytování informací o zdravotním stavu nejen pacientům, ale i příbuzným, případně pozůstalým, představuje zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zejména ve znění poslední novelizace, provedené zákonem č. 111/2007 Sb. (dále jen „zákon o péči o zdraví lidu“). Problematikou vedení zdravotnické dokumentace, jakožto „citlivých údajů“ a vztahu k zákonu č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“) se již Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“) zabýval ve svých předchozích stanoviscích, zejména ve Stanovisku č. 1/2000 a 1/2002, která však již byla s ohledem na citovaný zákon č. 111/2007 Sb. částečně překonána, a proto se vydává toto nové stanovisko.

V případě zdravotnické dokumentace se jedná o zpracování osobních údajů ve smyslu ustanovení § 4 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů. Takové zpracování lze označit za zpracování osobních údajů, probíhající v souladu s ustanovením § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů, obsahující výjimku pro zpracování osobních údajů bez souhlasu pacienta (subjektu údajů) nebo souhlasu jeho zákonného zástupce. Vzhledem k tomu, že zdravotnická dokumentace obsahuje informace o zdravotním stavu pacienta, je zpracování takových osobních údajů nutno posuzovat také v mezích § 9 tohoto zákona, který upravuje podmínky pro zpracování citlivých údajů. V tomto ustanovení lze pro daný právní rámec zákona o péči o zdraví lidu nalézt několik zvláštních výjimek. Nejvýznamnější z nich je § 9 písm. c), podle něhož lze zpracovávat osobní údaj vypovídající o zdravotním stavu subjektu údajů v případě, že **jde o poskytování zdravotní péče, ochrany veřejného zdraví, zdravotního pojištění a výkon státní správy v oblasti zdravotnictví**, jakož i jiné posuzování zdravotního stavu podle zvláštního právního předpisu, zejména pro účely sociálního zabezpečení, nebo je tak stanoveno zvláštním zákonem. Jedná se tedy o zpracování bez výslovného souhlasu subjektu údajů. Z hlediska dané problematiky přicházejí v úvahu ještě další ustanovení § 9 připouštějící zpracování osobních údajů při vedení zdravotnické dokumentace, a to § 9 písm. b), f) nebo h).

Povinnosti správce nebo zpracovatele při zpracování osobních údajů jsou upraveny v několika základních ustanoveních zákona o ochraně osobních údajů, z nichž nejdůležitější jsou § 5 odst. 1, § 6, § 11 a § 13 zákona o ochraně osobních údajů.

Jedním z nejčastějších způsobů zpracování osobních údajů obsažených ve zdravotnické dokumentaci je nahlížení do této dokumentace (zpřístupnění). S právem nahlížet pak bývalo spojeno výkladem *per analogiam* i právo pořizovat si výpisy, opisy, respektive kopie jednotlivých dokumentů. To vše se až dosud netýkalo práva pacienta nebo práva jeho příbuzných. Tato práva však výslovně obsahuje až zákon č. 111/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „zákon č. 111/2007 Sb.“). Poprvé je tak nesporně upraveno dosud absentující výslovné právo na pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace, když v § 67b odst. 10 bylo doplněno závěrečné ustanovení, které zní: „Osoby, které mohou

nahlížet do zdravotnické dokumentace, mají též právo na pořízení jejich výpisů, opisů nebo kopií v rozsahu nezbytně nutném pro splnění konkrétního úkolu“.¹

Novelizovaná právní úprava přebírá stávající znění § 67b odst. 12 zákona o péči o zdraví lidu, tedy práva na poskytnutí veškerých informací shromážděných ve zdravotnické dokumentaci vedené o pacientovi nebo v jejích částech nebo v jiných zápisech vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu. **Nově však dává pacientovi právo v přítomnosti zdravotnického pracovníka nejen nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o jeho osobě nebo jejích částí nebo jiných zápisů vztahujících se k jeho zdravotnímu stavu, obojí s výjimkou informací z autorizovaných psychologických metod a popisu léčby psychologickými prostředky, ale i právo na pořízení výpisů, opisů nebo kopií dokumentů s omezením zde přímo uvedeným.**

Současně je uvedená právní úprava vztahující se ke zpracování údajů o zdravotním stavu pacienta jednou ze zvláštních právních úprav, která upravuje právo občana na informace. Obecnou právní úpravou, pokud se jedná o zpracování osobních údajů, je právo na informace garantované pacientovi ustanovením § 12 zákona o ochraně osobních údajů, neboť při vedení zdravotnické dokumentace jde vždy o zpracování osobních údajů. Každému pacientovi je tak vždy přiznáno právo na informace, respektive na informaci o tom, jaké osobní údaje jsou o něm zpracovávány. Vedle tohoto ustanovení však zákon 101/2000 Sb. v ustanovení § 21 reguluje podmínky práva na přístup k informacím – osobním údajům, a to za situace, kdy subjekt údajů zjistí nebo se domnívá, že správce nebo zpracovatel provádí zpracování jeho osobních údajů, které je v rozporu s ochranou soukromého a osobního života subjektu údajů nebo v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů.

Myšlenka využít pouze zákon o ochraně osobních údajů k zaplnění právní mezery spočívající v absenci výslovné možnosti získat opisy a výpisy ze zdravotnické dokumentace by byla chybná. I Úřad se touto myšlenkou zabýval a k problematice se vyjádřil ve svém stanovisku k problémům z praxe, kde vyjádřil názor, že k tomu, aby pacient získal opis celé zdravotnické dokumentace či její části se na § 12 odst. 2 zákona o ochraně osobních údajů dovolávat nelze.² Z pohledu ochrany osobních údajů je zákon č. 111/2007 Sb. první ucelenou a zdařilou právní úpravou vedoucí k zaplnění právní mezery v právech pacienta na pořízení výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace. Touto právní úpravou dochází nepochybně k odstranění nutnosti získávat informace o svém zdravotním stavu „náhradním způsobem“ za použití jiných právních předpisů, které by se informací o pacientovi mohly dotýkat, čímž je myšlen zejména, jak výše uvedeno, zákon o ochraně osobních údajů. Nyní existuje jasná právní úprava řešící uvedená práva, která však nevylučuje aplikaci práva na informace o osobních údajích upraveného zákonem o ochraně osobních údajů (zda se jedná o uplatnění práva na získání opisu, výpisu či kopie zdravotní dokumentace nebo práva na informace o zpracování osobních údajů bude třeba rozlišovat v jednotlivých případech dle obsahu žádosti).

Z nové právní úpravy provedené zákonem č. 111/2007 Sb. vyplývá, že pacient má právo určit osobu, která může být informována o jeho zdravotním stavu, a zároveň může rozhodnout o tom, zda této osobě náleží též právo nahlížet do zdravotnické dokumentace a právo na pořízení výpisů, opisů nebo kopií. Při tom platí, že pacient může určení osoby nebo vyslovení zákazu kdykoliv odvolat. Subjekt údajů (pacient) tak přímo určuje, komu a v jakém rozsahu mohou být informace (osobní údaje) poskytnuty a jaká práva na takto ustanovenou osobu převádí. Tento způsob dispozice je obdobný základnímu právu fyzické osoby rozhodovat o informacích o své osobě. Ostatně tento princip je včleněn do zákona o ochraně osobních údajů jako jeden ze základních principů ochrany osobních údajů, podle něhož je základním právem fyzické osoby rozhodovat o informacích o své osobě, které je naplněním základního práva na ochranu soukromí vyjádřeného v Listině základních práv a svobod.

¹ Touto novelou byl také rozšířen okruh osob, které mohou do zdravotnické dokumentace nahlížet.

² K problémům z praxe č. 1/2002, Úřad pro ochranu osobních údajů, Výpisy ze zdravotní dokumentace.

Vyslovení zákazu podávání informací o zdravotním stavu podle § 67b odst. 12 se může vztahovat k jediné konkrétní osobě nebo se bude týkat všech osob. Zakotvení této výjimky (tj. zákazu poskytnutí informací) je nezbytné s ohledem na právo každého na ochranu soukromí ve vztahu k informacím o svém zdraví, jak je upraveno v čl. 10 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně. Zákaz nahlížet do zdravotnické dokumentace však nikdy nemůže být absolutní, neboť vždy musí být zachován právní rámec povinností týkajících se podávání informací pro účely stanovené jak zákonem o péči o zdraví lidu (vyslovení zákazu se nemůže týkat práva nahlížet do zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nebo pořizování výpisů, opisů nebo kopií podle § 67b odst. 10 a 11) nebo dále zvláštními právními předpisy. Zákaz nelze rovněž vztahovat na poučení o povaze onemocnění a o potřebných výkonech, které je lékař povinen osobám blízkým pacientovi, popřípadě členům jeho domácnosti poskytnout, neboť toto poučení je nezbytné pro jejich součinnost při poskytování zdravotní péče.³

Způsob a postup při určení osoby, která bude informována o zdravotním stavu pacienta nebo při stanovení zákazu podávání informací, popřípadě odvolání určení osoby nebo zákazu podávání informací, upravuje přímo sám zákon o péči o zdraví lidu tak, že se pořídí záznam do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi a opatří podpisem ošetřujícího lékaře a pacienta. Jestliže však pacient nemůže s ohledem na svůj zdravotní stav záznam podepsat, ale je schopen projevit svou vůli, podepíše záznam svědek určený pacientem; svědkem v tomto případě může být pouze zletilá osoba způsobilá k právním úkonům v plném rozsahu. V záznamu je pak uveden způsob, jakým pacient svou vůli projevil, popřípadě zdravotní důvody, které zabránily pacientovi v podpisu. Bez ohledu na to, zda se jedná o výkon práva na informace pacienta, zákonného zástupce pacienta nebo jiné osoby, která může nahlížet do zdravotnické dokumentace, jejích částí nebo jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, anebo si může pořizovat výpisy, opisy nebo kopie těchto dokumentů, musí zdravotnické zařízení vždy dodržet určitý postup, respektive pravidla stanovená zákonem.

Zdravotnické zařízení je povinno zajistit, aby oprávněné osoby, kterým je umožněno nahlížet do zdravotnické dokumentace a seznamovat se s informacemi v rozsahu stanoveném zvláštním zákonem, nemohly zjistit osobní údaje třetích osob (§ 67bb odst. 2). Zde je nepochybně přímý vztah k ustanovení § 13 zákona o ochraně osobních údajů, tj. k povinnosti přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.

Zákonným pravidlům rovněž podléhá pořizování výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nebo jiných zápisů vztahujících se ke zdravotnímu stavu pacienta, jejichž vydání je zdravotnické zařízení povinno zajistit do 10 dnů ode dne obdržení žádosti, a to pro osoby uvedené v § 67b odst. 10 zákona o péči o zdraví lidu, tedy pro osoby, které mají ze zákona ke zdravotnické dokumentaci přístup, pokud není zvláštním právním předpisem stanoveno jinak nebo pokud není dohodnuta jiná lhůta. Delší lhůta, a to 30denní, platí pro žádost pacienta a jiné osoby, která má podle zákona právo na pořizování výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jejích částí. Zdravotnické zařízení může za pořizování výpisů, opisů nebo kopií zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nebo jiných zápisů požadovat úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s jejich pořizováním; to neplatí, je-li pořizování výpisů, opisů nebo kopií hrazeno z veřejného zdravotního pojištění nebo na základě zvláštního právního předpisu. Tato právní úprava odpovídá ustanovení § 12 zákona o ochraně osobních údajů, tj. právu subjektu údajů na přístup k informacím (ve smyslu, že není v rozporu) a je k ní speciální.

Především z evidenčních důvodů je stanovena povinnost zaznamenávat každé nahlédnutí do zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nebo pořizování jejich výpisů, opisů nebo kopií.

³ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb. Sněmovní tisk 1045.

V záznamu bude uvedeno: jméno, popřípadě jména, příjmení a datum narození osoby, která do zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nahlédla nebo na jejíž žádost byl pořízen výpis, opis nebo kopie, dále rozsah, účel a datum nahlédnutí nebo pořízení výpisů, opisů nebo kopií. Stanovení těchto identifikačních údajů osoby je nepochybně konformní s principy ochrany osobních údajů. Záznam podepíše zdravotnický pracovník, který byl přítomen nahlížení do zdravotnické dokumentace nebo jejích částí nebo zdravotnický pracovník, který pořídil výpis, opis nebo kopii této zdravotnické dokumentace, a „nahlížející osoba“.

Zvláštní právní úpravě podléhá rodné číslo pacienta. Ač je povinnou součástí zdravotnické dokumentace, lze jej poskytnout pouze osobám blízkým nebo osobám, které mají právo na informace podle § 67b odst. 12 zákona o péči o zdraví lidu, pokud tyto osoby prokáží, že jim pacient nebo jeho zákonný zástupce udělil na základě zvláštního právního předpisu upravujícího nakládání s rodnými čísly souhlas k využití jeho rodného čísla. Zvláštním právním předpisem je zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, který jednak stanoví, že o užívání rodného čísla rozhoduje v zásadě jeho nositel (§ 13 odst. 7), respektive, že rodná čísla lze využívat jen v souladu s ustanovením § 13c odst. 1 zákona o evidenci obyvatel. V tomto případě se jedná o speciální případ, kdy lze rodné číslo využívat se souhlasem nositele.

Závěr

Z hlediska ochrany osobních údajů je zřejmé, že zákon č. 111/2007 Sb. přináší do této oblasti novou zvláštní úpravu, která se týká zejména pacienta, osob jemu blízkých a jejich práv na informace o zdravotním stavu, ale také povinností zdravotnických pracovníků při zabezpečování těchto práv pacienta a dalších osob zákonem stanovených.

Nová úprava však současně rozšiřuje možnosti pro předávání informací o zdravotním stavu, tedy citlivých osobních údajů, které podléhají speciální ochraně podle zákona o ochraně osobních údajů. Na základě platné právní úpravy bude nezbytné ze strany zdravotnických pracovníků a dalších osob, které s těmito citlivými osobními údaji budou přicházet do styku, řádné dodržování povinností vycházejících z nové právní úpravy podmínek vedení zdravotnické dokumentace a současně z příslušných ustanovení zákona o ochraně osobních údajů. Pozornost věnovaná dodržování povinností stanovených oběma výše uvedenými zákony by měla být o to větší, neboť se zde jedná o údaje o zdravotním stavu, tedy o údaje velmi citlivé. Patříčná ochrana těchto údajů je nezbytná i z toho důvodu, že její porušení lze bezesporu označit za velmi citelný zásah do soukromého a osobního života nejen samotného subjektu údajů, ale rovněž i dalších, jemu blízkých osob.

V souvislosti s vývojem technologií podporujících zpracování informací o zdravotním stavu pacienta je nyní možné vést zdravotnickou dokumentaci rovněž v elektronické podobě. S tím souvisí i řada dalších problémů a opatření, která je nezbytná přijmout k zabezpečení ochrany osobních údajů pacienta za současného umožnění přístupu dalším oprávněným osobám k těmto údajům.